

Sote-esitys rajoittaa merkittävästi alihankintamahdollisuuksia

Alihankinnan rajoittamisen myötä vaarassa ovat

- **terapiapalvelujen, työterveyshuollon ja päiväkirurgisten palvelujen saatavuus ja palvelujen kustannusten hallinta**
- **pienien palveluntuottajien toimintamahdollisuudet**
- **ammattinharjoittajien elinkeinonvapaus**

Ammattinharjoittajat lasketaan alihankkijoiksi – terapiapalvelujen, työterveyshuollon ja esimerkiksi päiväkirurgisten toimenpiteiden saatavuus vaikeutuu

Eduskunnassa olevan sote-esityksen mukaan yksityisellä palveluntuottajalla pitäisi olla *palveluksessaan* toiminnan edellyttämä ammattihenkilöstö. Kun yksityinen palveluntuottaja tuottaa palveluja hyvinvointialueelle, se voisi käyttää alihankintaa enintään 30 ja 49 prosentin välillä.¹

Erityisen hankalaksi sääntelyn tekee se, että alihankinnaksi lasketaan myös *ammattinharjoittajien* hyödyntäminen. Ammattinharjoittajuus on esimerkiksi lääkäri- ja hammaslääkärikunnassa laajasti vakiintunut tapa työskennellä ja isompien palveluntuottajien vakiintunut tapa hankkia ammatilaisia työvoimakseen. Ammattinharjoittaja ei ole palkkasuhteessa ja työsuhteessa isompaan yritykseen, vaan toimii omana yhden hengen yrittäjänään ikään kuin isomman yrityksen sisällä. Myös esimerkiksi fysioterapeutit ja psykoterapeutit toimivat usein ammattinharjoittajina.

Esityksessä määritellyt prosenttiluvut ovat myös mahdottomia laskea, sillä esitys ei määrittele niiden laskentatapaa. Näin ollen myös esityksen tosiasiallisten vaikutusten arviointi on käytännössä mahdotonta.

Terapiapalvelujen, työterveyshuollon ja leikkaustoimenpiteiden saatavuus vaikeutuu

Nykyisin kuntien vastuulla oleva järjestämisvastuu ennaltaehkäisevästä terveyskeskuksissa tuotettavasta työterveyshuollosta alueen toisille työnantajille siirtyisi hyvinvointialueille. Karkeasti arvioituna noin kolmasosa kunnista hankkii tämän työterveyshuollon palvelutuotannon tällä hetkellä yksityisiltä yrityksiltä. Nämä yritykset käyttävät palvelutuotannossa laajasti ammattinharjoittajia. Edessä olisi

¹ Yksityinen palveluntuottaja ei voisi myöskään toimia niin sanottuna kuoriorganisaationa, eli palveluntuottajana, jolla ei ole lainkaan omaa henkilöstöä palveluksessaan.

valtava, kallis ja epätarkoituksenmukainen muutos julkisten järjestäjien vastuulla olevaan työterveyshuollon palvelutuotantoon.

Julkiset toimijat hankkivat myös paljon muita ostopalveluja, kuten päiväkirurgista leikkaustoimintaa, esimerkiksi ortopediaa ja kaihileikkauksia, laajasti yksityisiltä palveluntuottajilta. Kuten työterveyshuollossa, myös näissä palveluissa ammatinharjoittajuus on vakiintunutta. Sama pätee esimerkiksi fysioterapiaan ja psykoterapiaan.

Kunnat ovat katsoneet tekemänsä hankinnat näissä palveluissa tarkoituksenmukaisiksi. Tuleviltä palvelujen järjestäjiltä, hyvinvointialueilta, mahdollisuus näihin hankintoihin evättäisiin tai sitä hankaloitettaisiin merkittävästi, kun yksityiset toimijat eivät enää voisi tarjota näitä palveluja yhtä joustavasti kuin tällä hetkellä tai lainkaan.

Vaihtoehtoisesti yritysten pitäisi pyrkiä vähentämään ammatinharjoittajien käyttöä ja palkkaamaan työvoima palkkalistoilleen. Tämä ei olisi mahdollista muuttamatta koko vakiintunutta ammattikuntien tapaa ja mahdollisuutta toimia ammatinharjoittajina.

On täysin kestäväntöntä, että asiaa ei ole lainkaan arvioitu ja ettei sitä tuoda esille sote-esityksen vaikutusten arvioinnissa.

Hyvinvointialueen hyväksymismenettely yksittäisten ammatinharjoittajien kohdalla mahdoton

Sote-esitys edellyttää, että hyvinvointialue antaisi hyväksyntänsä yksittäisten alihankkijoiden käyttämiselle. Hyvinvointialueen olisi annettava hyväksyntänsä alihankkijoiden muutostilanteissa. Sääntely on mahdoton ja epätarkoituksenmukainen sikäli kuin alihankkijoiksi lasketaan myös ammatinharjoittajat, jolloin hyvinvointialueen tulisi käsitellä erikseen jokainen palveluita tuottava yksittäinen ammatinharjoittaja.

Ammatinharjoittajien hyödyntäminen perusteltua

Ammatinharjoittajat osaltaan mahdollistavat joustavaa jononpurkua tilanteissa, jolloin työvoiman tarve on epäsäännöllinen. Esimerkiksi työterveyshuolto on luonteeltaan monialaista, ja eri ammattiryhmien tarve ja työnkysyntä vaihtelee. Tällöin ei ole tarkoituksenmukaista luoda mallia, jossa on yksinomaan vakituisia työsuhteisia työntekijöitä. Ammatinharjoittajuus tarjoaa myös ammatinharjoittajalle itselleen joustavuutta ja parempia mahdollisuuksia vaikuttaa omaan työskentelytapansa. Henkilöstön saatavuuden kannalta ammatinharjoittajuus on myös etu – joillekin erikoisaloille on vaikea saada työsuhteista henkilöstöä.

Ammattikuntien oikeus toimia ammatinharjoittajina

Sääntely kaventaisi ammattikuntien mahdollisuuksia toimia ammatinharjoittajina palkansaajaroolin sijaan. On kysyttävä, onko tämä perustuslain mukaista.

Pienten palveluntuottajien toimintamahdollisuudet ja monituottajuus heikkenevät

Alihankinnan rajoittaminen sote-esityksessä kuvatulla tavalla heikentäisi monituottajuutta, sillä pienten palveluntuottajien mahdollisuudet toimia julkisten palvelujen tuottajina vähenisivät. Alihankkijat eivät saisi käyttää alihankkijaa. Toimintojen joustava alihankkiminen on ollut pienempien palveluntuottajien tapa toimia ja menestyä tarjouskilpailuissa. Kielto heikentää tätä mahdollisuutta siten, että monen toimijan kohdalla toiminnan edellytykset voivat loppua kokonaan.

Hyvinvointialue ei saisi ostaa myöskään niin sanotuilta kuoriorganisaatioilta. On yleistä, että useampi esimerkiksi ammatinharjoittajaosakas toimii yhtenä yhtiönä, mutta käytännössä oman toiminimensä kautta yhtiön lukuun. Tällöin kukin vastaa omasta työpanoksestaan. Lakiesitys estää näiden pienempien yritysten osallistumisen hyvinvointialueen tarjouskilpailuihin.

Sääntelyesitys on perusteeton

Perusteet esitetylle sääntelylle ovat heikot - nykytilasta ei ole koitunut uhkaa palvelujen saatavuudelle. Palveluntuottaja voi varmistaa palvelutuotannossa tarvittavan henkilöstön käytössä olon myös muilla tavoin kuin työsuhteisella henkilöstöllä. Palveluntuottaja olisi lisäksi kokonaisvastuussa tuotetuista palveluista myös alihankkijoita käytettäessä. On siis selvää, että yksityinen palveluntuottaja kantaa vastuun palvelujen saatavuudesta, laadusta ja muusta toimivuudesta niin tilaajalle kuin palveluja käyttäville asiakkaille riippumatta siitä, käyttääkö se työsuhteisia vai ammattia harjoittavaa henkilöstöä.

Ratkaisu

Esitystä on muutettava nykytilaa vastaavaksi siten, että yksityiselle palveluntuottajalle sallitaan riittävästä henkilöstöstä huolehtiminen myös muita kuin työsuhteisilla henkilöillä.

Lisätietoja:

Eveliina Vigelius

johtaja, sote-palvelujen kehittäminen

Hyvinvointiala HALI ry

eveliina.vigelius@hyvinvointiala.fi

p. 044 511 4411